

REVISTA ENCICLO- PEDICĂ

REVISTĂ PERIODICĂ LUNARĂ

Răspundător: Ioan Corbu, Cluj, Str. General Grigorescu 16.

Se împarte gratuit, în librării 3 Lei esemplarul

Ce-va despre poeta
Carmen Sylva

N'avem de cuget să dăm un studiu despre poezia poetei-regine Carmen Sylva, la aniversarea morții sale. Nu cunoșțem întreaga operă a poetei, ci numai câte ce-va, din traduceri în românește, și nu din original, așa că n'avem nici putința, nici competența. Totuși Clăcescu, ce-va învece credem că nu va fi fără de interes.

În prefața culegerii mele „Doina”, alegere-antologie a poeziei populare, scrieam: „Dacă au fost timpuri în viața mea, în cari m'a stăpânit sufletește poezia lui Eminescu, alte timpuri, în cari m'a stăpânit poezia lui Coșbuc, Carmen Sylva... tot așa au fost timpuri, în cari m'a stăpânit sufletește poezia populară”. Neșce cunoștinți, literați, cari s'au fost convinși din „Doina” mea, că am și eu un pic de înțelegere și gust pentru poezie, mi-au mărturisit deschis, că ei nu înțeleg ce am aflat, ce m'a încântat așa de mult din poezia Carmenei Sylvei. A urmat o discuțiune, în care ne-am descusut mai întâiu să vedem, care ce a citit din Carmen Sylva. Ca copil (elev) am vârsat și eu lacrimi pe „Vîrfurile cu dor”, citind poveștile Peleşului. Dar nu de aici dată influința, de care am vorbit, asupra mea. Nici cunoștinți mei nu cunoșceau lucrările Carmenei Sylvei în original, ci numai din traduceri în românește. Ei citiseră traduceri lui Coșbuc „Valuri alinate”, din cari, natural, că nu-și puteau face o judecată drăpă despre poezia Carmenei Sylvei. Le cunoșțeam și eu, dar nu aceste-a m'au influențat și m'au încântat, ci „Versurile” (C. Sylvei) din traducerea lui A. Toma (tipărite în București la Socec, 1897), de cari cunoscuți mei nu

aveau cunoștință. Le-am dat să le citească, și mi-au mărturisit, că traducerea sunt admirabile — și, firește, am adăugat eu, nici originalul nu poate fi mai prejos, căci traducerea se poate înălța cel mult până la original, dar nu mai sus. Am insistat mai ales asupra puternicei poezii „Moise”, care se află și în traducerea lui Coșbuc; dar ce palid e redată acolo, și ce împunătoare și emoționantă e în traducerea lui Toma. Cum am amintit mai sus, am fost și sunt și azi încântat de poezia originală a lui Coșbuc, dar traducerea poeziei Carmen Sylvei nu sunt nici pe departe la înălțimea poeziei originale a lui Coșbuc; se vede cât de colo, că a tradus-o numai, dar n'a simțit-o. Pe când Toma, deși ca poet nu s'a rădicat la înălțimea lui Coșbuc, a simțit și a redat mai fidel poezia Carmen Sylvei.

De altminterlea acesta judecată micșorătoare și nedreptă — după părerea noastră — despre poezia Carmen Sylvei, o împărtășesc mai mulți. După Unire, în o societate, având vecină o studentă franceză din Elsația-Lorena eliberată (venise în Transylvania noastră eliberată, ca să-și cunoască frații și surorile de suferință), aducând vorba la literatură, și arătându-mi admirațiunea sa pentru „Luciferul” lui Eminescu, i-am spus, că și Carmen Sylva are un mic „Lucifer”, mic ca estindere, dar mare ca creațiune poetică. Mi-a arătat și dânsa neîncrederea și mirarea, căci după judecata de-acasă — așa mi-s'a părut — Carmen Sylva nu trece de ce-va poetă clasică. Și cum poezia acesta („Visătorul” în traducerea lui Toma), ca ori-ce poezie alésă, care m'a încântat, am citit-o și gustat de nenumărate ori, mi-a rămas în memorie, ca și tot ce e ales din poezia lui Eminescu, Coșbuc, așa că la dorința ei i-am recitat-o. Cititori n'au decât să o caute în traducerea lui Toma și să o citească și întreg volumașul, și suntem siguri, că-și vor face o părere mai bună și mai dreptă — dacă n'au avut-o — despre poeta Carmen Sylva.

În iarna anului 1904—5 am avut câte-va inspirațiuni poetice: Sbuicum, Flacări nedomolite, Viscol, Fiori primăverei, Prometeu modern (un început, trei strofe, continuarea am amânat-o până ce-mi voi revedea și cerceta cugetările — în manuscris — la acest subiect, și așa poezia a rămas neîntregită)... E caracteristic, că prima strofă din prima poezie „Sbuicum...” e prima strofă din poezia Carmen Sylvei „Spre ceriu” (în trad. lui Toma): „Un chin de nimenea știut Frământă marea și o sbate, Când ea cu gemet cătră ceriu Înaltă valuri înspumate”, preschimbată, cum se vede mai jos. Publicăm aici două din aceste poezii:

Viscol

Ce dor selbatic, ce duróre
te sbuciumă și te frământă —
tu gemi de patimă neînvinsă,
și de suflarea ta atinse
cu tine toate sbucium cântă.

Pădurile când le străbați,
se sbat în suflet furtunos,
tu răscolești pustiu'n ele,
și gem prelung și dureros;
tu cântecu-ți sinistru-l suni,
le'nvăli durerea cu fortună.

De treci peste deșerturi multe
cumplit ce le deșepti din somn,
cum smulgi din sufletul lor noptea,
tu, singur pe-al lor suflet domn —
o-așterni pustiă pe pustiu,
ca vëlul morți pe sicriu.

De treci pe marea liniștită,
deșepti în sufletu-i fortună —
cum geme, urlă și se sbate —
tu peste ea fortună aduni,
așterni un iad fără sfârșit
pe fierbetul nedomolit.

Te abați pe-un suflet solitar,
și'n suflet tot fortună răsar,
revoltă și durori ascunse
în elemente, vierme, astru,
pe unde treci perit-a pace
și liniște și ceriu albastru,
ațiți fortună și lași pustiul
și sete de ruine

și desastru.

(14 Febr. 1905)

Sbuciumul Ardealului

I

Duróre-ascunsă, neșciută
frământă sinu-mi și mi-l sbate,
când el cu gemet cătră ceriu
înaltă doruri ne'nfrinate.

Durori și doruri fără nume
mă ard în foc nedomolit,
me sbuciumă ca un vulcan
în sinul meu înăbușit.

Un dor cu aripi uriașe,
setos de zări nelămurite,
încercă'n darn să-și iee sborul

spre sferele nemărginite,
spre larg, spre ceriu — lumină, aer
se'ntind în giur fără hotarē —
păreți subțiri-l mai desparte —
și-așe de neșciut sē piēră . . . !

De-acee-a pururi se va sbate,
pururi va gemē'năbușit . . .
Lua-și-va cândva liber sborul,
ori se va stinge'n piept storit?

II

Nori negri'ntr'una se adună,
fortuni s'adună'n sinul meu
și nópte s'a lăsat acuma,
și bubuie prelung și greu
ca'n așteptare de fortună,
și'nfiorat cuprinsul sună
inăbușit — sinistru fremet —
și nu e cânt, nu-s blānde sópte . . .
de-i cânt e cântul vijeliei,
stăpân pe-a sufletului nópte.

În somn letargic adormite
puteri elementari trezite
se'nchiagă'n foc nemicitor,
detună, fulgeră și gem
și ierbe-un iad fierbēdător;
s'avintă'n valuri uriașe,
se'nlanțuie virtej turbat —
un uragan deslanțuit
în pieptul meu încātușat.

Iar pieptul, șubredă făptură,
se inflă, geme și se stringe,
se sguduie, dar nu se frānge,
se svırcoleșce și se sbate,
ne mai putēnd ca sē-l încapă,
și tot mai mult întēritate

căutând o pōrtă'n piept cu-aiptul
lovesc într'una valurile —
se rumpe-acum — o, de s'ar rumpe!
țișnescă-odată fulgerile,
stingēndu-mē sē vēd o clipă
bătēnd în ceruri flacările!

Din secole străvechi urđite,
de generații întēțite
ieptări spre ceriu inăbușite
cer astăđi viētă, ori pustiul . . .
sē'ntōrne'n hău neizbāndite.

(5 Dec. 1904)